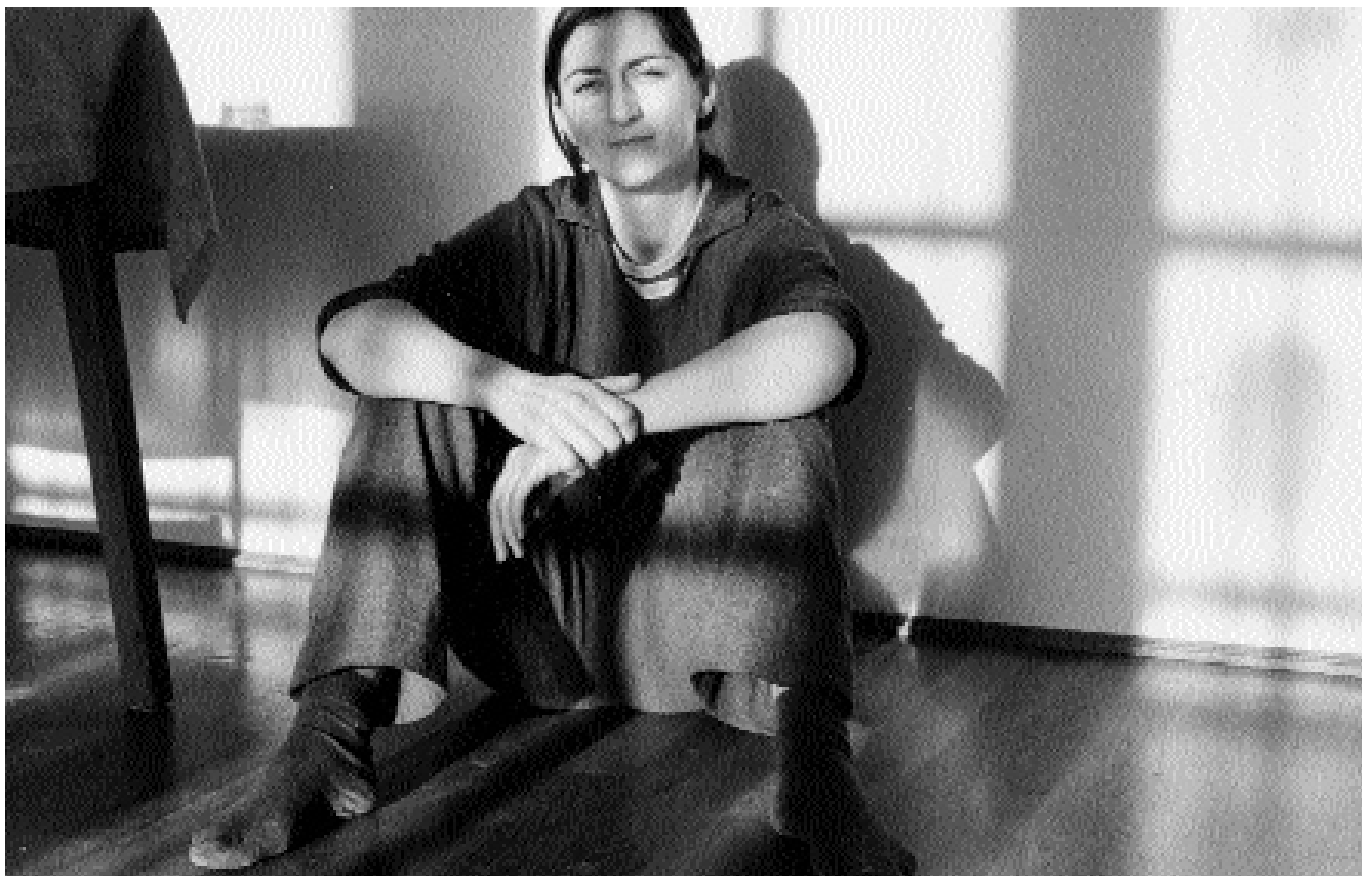

Az abortusz jogi és etikai kérdései Csáth Géza *A gyermek* című novellájában

„S ÉN MÁR LÁTTAM NEM-VÁRT GYEREKET, KINEK NEM JUTOTT MÁR SZERETET.”

„Színhely: Egyszerű vidéki orvosi rendelőszoba.

Személyek: Az orvos, negyvenéves, jó arcú ember, és egy pirosképű, kék szemű, nyúlánk, de erős munkásasszony.

Az asszony: Én kimondom, doktor úr, azért jöttem, mert nem akarom, hogy gyermekem szülessen! Még nem akarom.

Az orvos: Jaj, lelkem, azt sokan nem akarnák.

Az asszony: Ne higgye, doktor úr, hogy félek a szülés fájdalmaitól. Nem félek én, de még nem tudnák a gyereket jól fölnevelni. Az uram is mondta, hogy nem vétett semmit az a pici lélek, hogy nyomorúságban kezdje meg a földi életet. Nekem is és az uramnak is dolgozni kell, és szívesen is dolgozunk, mert pénzt akarunk gyűjteni. Ha azután csak egy kis házat tudunk majd szerezni egy ekkora kis földdel, ni, hogy éppen elférünk rajta, akkor jöhetnek a gyerekek.

Az orvos: Az ám, csak hogy a gyerekek nem akkor szoktak jönni, amikor a szülők akarják, mert akkor ugyan soká elvárakozhatnának, hanem amikor ők akarnak.

Az asszony: Tudom, doktor úr, hogy ez a törvény. De hiszen

éppen mondom magamban, hogy a szomszédunknál, a Kovács napszámoséknál mennyi gyerek van. Hat gyerek. Három közülük angolkóros, a negyediknek számárhurutja van. Egyik bajból a másikba esnek. Mondom magamban: ha az első gyerek nem jön olyan korán, a Kovács szerez egy kis pénzt, jó lakásba mehetnek, a többi gyerek is jobb kosztion élhet, és nem kap semmilyen betegséget. A törvény ilyenformán a gyerekek ellen van! Mondja, doktor úr, ha nem igaz.

Az orvos: Igaz, igaz, lelkem, és mégse igaz. Különben is én magával nem vitatkozhatom. A törvény tiltja, hogy egy ilyen egészséges, erős asszonynál, mint maga, tegyünk valamit, mert egészen valószínű, hogy a maga gyereke egy szép, erős, egészséges gyerek lesz. (...) Ha jön hozzám egy asszony, aki jó reménységben van, és emellett nagy beteg, és azt látom, hogy gyöngö ahhoz, hogy viselje a gyereket, akkor a törvény megadja nekem a jogot, hogy más doktorokkal egyetértve elvegyem tőle a gyereket, de egy ilyen egészséges asszonynál, mint maga, nem lehet, nem lehet, nem lehet. Ezt verje ki a fejből!”¹⁾

¹⁾ Csáth Géza: *A gyermek*. In.: *Mesék, amelyek rosszul végződnek. (Összegyűjtött novellák)* Bp., 1994. 338-339. o.

Csáth Géza korában – mint ahogy a novellából is kiderül – törvény tiltotta a magzatelhajtást. Az abortusz megengedhetőségének feltétele az állapotos nő egészségi állapota volt. A műben szereplő orvos csak akkor végezhetné volna el a beavatkozást, ha az asszony „nagy beteg” lett volna. Ebben az esetben is, csak „más doktorokkal egyetértve”, szakíthatta volna meg a terhességet.

Az abortusz-vita gyökerei a történelmi múltból erednek. Hamurappi törvényei tiltották a művi vetélést. Az ókori népek közül az egyiptomiak, a zsidók és az indiaiak büntették a magzatelhajtást, Kínában viszont „liberális-politika” érvényesült. Akkor engedték meg, ha a megfogant nő beteg volt, szűk volt a medencéje vagy fiatal kora miatt nem tudta volna kihordani a gyermeket. A görögöknél nem volt egységes az abortusszal kapcsolatos álláspont. A hippokratészi eskü szövegében, pl. szerepelt az abortusz tilalma, Hesiodos, Platón és Arisztotelész ugyanakkor – meghatározott esetekben – megengedhetőnek tartotta a terhesség megszakítását. Rómában, a hedonizmus korában szinte divat volt a gazdag nők körében a nem spontán vetélés. Julius Caesar és Augustus számára ez a katonai utódlás szempontjából gondot is jelentett. A Lex Julia et Papia-Poppea éppen ezért anyagilag érdekelte tette a családokat a gyermeknemzésben.

A középkorban, kezdetben a keresztény egyház – akármilyen hihetetlen – nem tiltotta az abortuszt. Tertullianus szerint a megfogant magzatnak 40 napig nincs lelke, ezért a terhesség korai szakaszában való beavatkozás még nem jelentett bűnt. Szent Ágoston ezt az időszakot még későbbre tette, és azt az álláspontot vallotta, hogy lélekről, a megtermékenyülés utáni második, harmadik hónaptól beszélhetünk. Ugyanakkor Szent Ágoston kortársa, az Aranyszájú Szent János az ún. konzervatív nézetet fogadta el, és a „ne ölj!” bibliai parancsát a művi vetélésre is kiterjesztette. Basilius is hasonlóan gondolkodott.

Ma sem egységesek a különféle egyházi álláspontok. A katolikus egyház emberi személynek tartja a megfogant magzatot. Egyértelműen tiltja az abortuszt, egyedül az anya életveszélye esetén tesz kivételt. A fogamzásgátlási módszerek közül pedig csak az önmegtartóztatást tartja elfogadhatónak. A református egyház is a „ne ölj!” tilalmára épít, de a fogamzásszabályozást nem tiltja, sőt a családtervezés egyik lehetséges eszközének tartja.

Az evangélikus egyház nem kíván beavatkozni a kérdésbe. Szerintük az abortusz megengedhetősége kérdésében Isten és az Asszony együtt dönt. E párbeszédbesenki emberfiának nincs beleszólása. A zsidó vallás szerint az élet Istené. A „ne ölj!” parancs, isteni parancs, s érvényes a magzatelhajtásra is. A Védák szerint tilos ölni. Az ebből kiinduló vallás véd mindenfajta életet, így az állatokét is.

Visszatérve az abortusztilalom történelmére, a középkorban V. Károly a szigorú szabályozás híve volt, és büntetésként a nő elevenen való elföldelését rendelte el.

Hazánkban az első – nem jogi – szabályozás az 1279-es budai zsinaton történt. A magzatúzó nőket az egyház törvényen kívül helyezte. Jogi szempontból az abortuszt 1517-től értékelték. Werbőczy hármaskönyve említi, hogy a magzat megölése ugyanúgy a főbűnök közé tartozott, mint a házastárs és a szülőgyilkosság. Mária Terézia idején is tiltották az abor-

tuszt, de ez a tilalom a bábákra vonatkozott, és nem írt elő súlyos büntetést. A Generale normativum in re Sanitatis szerint a bábák „sem hajadonnak, sem férjes nőnek semmi ürügy alatt ne adjanak szert, vagy tanácsot, mellyel akár holt, akár élő magzatot elhajtani lehet”.

Csáth korában a Csemegi-kódex szabályozta az abortusz kérdését. A törvény szerint az a nő, „aki méhmagzatát szándékosan elhajtja, megöli, vagy azt más által eszközölteti, ha házasságon kívül esett teherbe: két évig terjedhető, ellenkező esetben három évig terjedhető börtönnel büntetendő.” A beavatkozást végző személyt is büntetni rendelte a jogszabály. Ha nyereségvágyból követte el a bűncselekményt, akkor fegyházban letöltendő, öt évig terjedő szabadságvesztéssel volt büntetendő. Súlyosabban minősült a cselekmény, ha a nő meghalt. Ebben az esetben 10 és 15 év közötti, fegyházban letöltendő szabadságvesztés volt kiszabható.

A Csemegi-kódex szabályai után még szigorúbb korszak következett. Az ötvenes évek eleji Ratkó-féle rendelet bejelentési és nyilvántartási kötelezettséget is tartalmazott.

1956-ban – a forradalmat követően – az addigi szigorú abortusz-politikát megváltoztatták, és az ún. liberális elvet követték. Az abortuszok száma máig tartóan rendkívül magasra nőtt. Ez elsősorban nem az Európában szinte egyedülállóan liberális szabályozás miatt következett be, hanem sokkal inkább a modern fogamzásgátlás jóval későbbi elterjedésének és a szexuális felvilágosítás hiányának, valamint az iskolai programok elmaradásának volt köszönhető.

1973-ban, bár látszólag szigorúbb feltételeket vezettek be, ennek ellenére a nem kívánt terhesség megszakítása előtt továbbra sem volt akadály. Ugyanakkor megalázó volt a nőnek az ún. abortusz-bizottság előtt megjelennie, mert ez sokszor nem a megelőzést szolgálta, és a jövőre nézve, segítséget sem jelentett.

Az 1988-ban meghozott újabb rendelet következtében tovább emelkedett az abortuszok száma. Ez társadalmi szinten (is), jogi és etikai vitához vezetett. Nagyjából három álláspont alakult ki:

A konzervatívok szerint az egyedi élet a fogamzással kezdődik, és a megtermékenyített petesejt már éppen olyan ember, mint bármelyikünk, ezért elpusztítása a megszületett ember megölésével egyenértékű. Az e nézetet vallók a szigorúan korlátozó abortuszpolitikában hisznek, és a terhesség megszakítását elítélik. Ezt a nézőpontot – elsősorban a nemzetfogyás miatti aggodalmukban – sokan osztják.

A liberálisok szerint a magzat emberi jogokra csak életképesé válásakor, vagy élve születésekor tesz szert. Ez előtt jogilag és erkölcsileg még nem tekinthető embernek, noha biológiai értelemben már az. E nézet hívei a megengedő abortuszpolitika mellett törnek lándzsát, és hangoztatják, hogy minden esetben az anya kívánságát kell előnyben részesíteni.

A mérsékelt álláspont a kettő között helyezkedik el, úgy gondolva, hogy a méhen belüli fejlődés során van egy szakasz, amelyen túljutva, a magzat erkölcsi személy lesz.

Abban sincs sajnós egyetértés, hogy milyen módon lehetne a leghatékonyabban megelőzni a nem kívánt terhességet. Kinek, mikor és hogyan kellene a gyerekek és a fiatalok számára megtanítania mindazon ismereteket, amelyek a tudatos, felelős

szexuális életet és a tervezett gyermekvárást, nevelést segítik elő.

A különböző álláspontok hívei, nap mint nap megmérkőztek és megmérkőznek a média különböző csatornáin. Pl. 1991. augusztus 1-jén, az Egészséget mindenkinek? című közkezdvelt műsor is az abortusz kérdéseivel foglalkozott. A vitapartnerek között egy liberálisszociológus és egy konzervatív gyermekorvos volt, ők válaszoltak a feltejt kérdésekre. Talán nem érdektelen ezt a 13 évvel ezelőtti vitát felelevenítenünk, hiszen az akkor elhangzott kérdések és válaszok még ma is ugyanúgy időszerűek, mint akkor, és összhangban vannak a Csáth- novellában írtakkal.

Az első kérdés az abortusz anyai indokairól szólt. A szociológus hangsúlyozta, hogy a választás a szülőkön múlik, és ez nemcsak az anyát jelenti, hanem lehetőséget kell adni az apának is. A gyermekorvos ezzel a válasszal nem értett egyet. Elmondta, hogy az ember élete a fogamzással kezdődik, és minden élet egyenlő értékű. A terhesség megszakításával akkor sem ért egyet, ha a megfogant élet bűncselekmény következménye.

A második kérdés a magzati indokokra vonatkozott. A társadalomkutató a megszült csecsemők védelmében elmondta, hogy az utóbbi időben elszaporodott csecsemőgyilkosságok miatt a bűnmegelőzésre kellene a hangsúlyt helyezni. Az a nő, aki a megszült gyereket megöli, nagy bajban lehet. A bűncselekmény elkövetésének nemcsak büntetőjogi következményei vannak. Ez olyan szörnyű teher, ami egész életére kihat. Talán megoldás lehetne, ha a nem kívánt gyermeket névtelenül bevihetné a csecsemőotthonba, és – a külföldi országok tapasztalatai alapján – esetleg 15-20 év múlva, ha a körülményei rendeződtek, akár meg is kereshetné a gyermekét. A másik fél szerint az emberi élet értéke a lét maga. Ennek alapján minden életnek joga van megszületni, még ha fejlődési rendellenességgel, betegséggel terhelt is, hiszen egy betegséggel terhelt lét is értékesebb, mint a „nemlét”.

A következő kérdés az abortusz társadalmi indokaira vonatkozott. A liberális álláspontot kifejtő szociológus a társadalmi indok helyett inkább a társadalmi háttért tartotta fontos és hangsúlyozandó kérdésnek. Amennyiben a társadalom elvárja az anyáktól, és sajnos csak az anyáktól, hogy megszüljék és fölneveljék a gyerekeiket, akkor a felelősséget is meg kell osztani olyan arányban, amilyen arányban elvárhatja tőlük azt, hogy világra hozzák a magzatot. Tehát, ha olyan a társadalmi környezet, olyan a támogatás – és nem csak az anyagi juttatás –, olyan a társadalmi közhangulat, olyan a gyerekek, az anyák és az apák élete, akkor nagyon fontos, hogy a gyerekek megszülessenek és valóban jó körülmények között éljenek. A bennünket körülvevő világ, társadalmi környezet gyerek- és családellenes, annak ellenére, hogy szavakban gyerek- és családpárti. Talán ezen kellene előbb változtatnunk. A gyermekorvos erre a kérdésre ugyanazokat a gondolatokat ismételtette, amiket a korábbi válaszkönl is elmondott.

A televízióban elhangzott vita és az abortusz problémájának addigi, rendeleti úton történő szabályozása után, 1992-ben megszületett a magzati élet védelméről szóló LXXIX. számú törvény. Mindez annak tudatában történt, hogy a fogantatással induló magzati élet tiszteletet és védelmet érdemel. A magzati

élet védelme a gyermeket váró nőkről történő fokozott gondoskodással valósítható meg. Ugyanakkor a magzat egészséges fejlődését biztosító feltételek megteremtése elsődlegesen a szülők felelőssége, a terhesség megszakítása nem a családtervezés és a születésszabályozás eszköze. A családtervezés a szülők joga és felelőssége. A terhesség megszakítását az alábbi feltételek megvalósulása esetén engedélyezi:

A terhesség csak veszélyeztetettség, illetőleg az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén, a törvényben meghatározott feltételekkel szakítható meg.

Súlyos válsághelyzet az, amely testi vagy lelki megrendülést, illetve társadalmi ellehetetlenülést okoz.

A terhesség a 12. hetéig szakítható meg, ha a) azt az állapotos nő egészségét súlyosan veszélyeztető ok indokolja; b) a magzat orvosilag valószínűsíthetően súlyos fogyatékoságban vagy egyéb károsodásban szenved; c) a terhesség bűncselekmény következménye, valamint d) az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén.

A terhesség a fenti feltételek esetén a 18. hetéig szakítható meg, ha az állapotos nő a) korlátozottan cselekvőképes vagy cselekvőképtelen; b) terhességét neki fel nem róható egészségi ok, illetve orvosi tévedés miatt nem ismeri fel korábban, vagy az egészségügyi intézmény, illetve valamely hatóság mulasztása miatt haladta meg a terhessége a 12. hetet.

A terhesség a 20. hetéig – a diagnosztikus eljárás elhúzódaása esetén 24. hetéig – szakítható meg, ha a magzat genetikai, teratológiai ártalmának valószínűsége az 50%-ot eléri.

A terhesség az időtartamától függetlenül szakítható meg a) az állapotos nő életét veszélyeztető egészségi ok miatt, illetve b) a magzatról a szülés utáni étellel összeegyeztethetetlen rendellenesség fennállása esetén.

Az abortusz megengedhetőségének feltételei között szereplő „súlyos válsághelyzet” kifejezést többen vitatták. Voltak, akik alkotmányellenességre is hivatkoztak. Ilyen körülmények között született meg az Alkotmánybíróság 48/1998. (XI. 23.) számú AB határozata. Az Alkotmánybíróság a határozatában megállapította, hogy nem alkotmányellenes, ha törvény az állapotos nő súlyos válsághelyzete esetén lehetővé teszi a terhesség megszakítását. A súlyos válsághelyzet fennállásának vizsgálatáról a törvényhozó azonban alkotmányosan kizárólag akkor mondhat le, ha egyszersmind a magzati élet védelmére irányuló, megfelelő ellensúlyt képező rendelkezéseket is megállapít. Megállapította továbbá, hogy a súlyos válsághelyzet fogalmának és alkalmazása feltételeinek meghatározása kizárólag törvényben történhet; a törvényi meghatározás hiánya alkotmányosan nem pótolható sem alacsonyabb szintű jogforrással, sem jogalkalmazói jogértelmezéssel.

A „súlyos válsághelyzet”-re való hivatkozás tehát az Alkotmánybíróság szerint nem alkotmányellenes. Mészáros Emese szerint Csáth orvosa „az első köztött lett volna azon emberek közt, akik indítványukban azzal érveltek, hogy ez a rendelkezés gyakorlatilag korlátlanul lehetővé teszi a terhesség megszakítását”². A szerző az AB Határozat elemzésekor kifejti

2) Mészáros Emese: Csáth Géza: A gyermek (Az abortuszkérdés büntetőjogi és alkotmányossági kérdései a novellán keresztül) Vizsgadolgozat.

ténylegesen megszakad, de az élve született magzat életben marad. Ezzel szemben befejezett bűncselekmény megállapításának van helye, ha mesterségesen előidézett koraszülés következtében élve születik a gyermek, de a koraszülés miatt életképtelensége folytán meghal.

A Btk. 169. §-ban meghatározott bűncselekmény megállapítására csupán jogellenesen végrehajtott magzatelhajtás esetén van lehetőség. A terhesség művi megszakításával kapcsolatban a magzat életvédelméről szóló 1992. évi LXXIX. törvény, a végrehajtására kiadott 32/1992. (XII. 23.) NM rendelet, valamint az 1972. évi II. törvény (illetve 1997. évi CLIV. törvény) tartalmaz rendelkezéseket. A hatósági engedély kizárja a cselekmény jogellenességét. Erre figyelemmel akkor sem valósul meg a magzatelhajtás, ha ezen engedély birtokában hajtják végre a művi beavatkozást, de arra nem orvosi gyógyintézetben, hanem azon kívül, pl. orvosi magánrendelőben kerül sor. Ugyancsak nem valósul meg a bűncselekmény jogellenesség hiányában, amennyiben a magzat elpusztítása az anya életének a megmentését célozza. E tekintetben az anya élete és egészsége magasabb rendű érdekként veendő figyelembe, mint a magzat léte.⁴

A büntetőjogon kívül a Ptk. is gondoskodik a megszületendő gyermek érdekeiről. Ezt technikailag a magzat jogképességének az élveszületés feltételéhez kötött elismerésével oldja meg. Ez a módszer alkalmas arra, hogy a gyermek vagyoni érdekeit a megszületéséig fennálló függő jogi helyzettel biztosítsák [64/1991. (XII. 17.) AB határozat]. A hatályos jogi szabályozás szerint a méhmagzat jogképessége általános, egyenlő, de élveszületésétől függően feltételes. A jogképesség az olyan jogok vonatkozásában is az embert (és nem a méhmagzatot) illeti meg, amelyek még megszületése előtt keletkeztek. Ilyen esetben függő jogi helyzet áll elő, amely véglegessé azáltal válik, hogy létrejön a jogalany, vagy létrejötté meghiúsul. Ha létrejött, a jogok keletkezésük időpontjában illetik meg őt. A méhmagzat jogképessége tehát élveszületésével válik feltétlenné. A gyakorlatban a méhmagzat feltételes jogképessége az öröklési jog területén merül fel. Az örökhagyó gyermekének törvényes öröklése nemcsak akkor nyílik meg, ha az örökhagyó halálakor életben van, hanem örököl akkor is, ha az örökhagyó halálakor már – mint méhmagzat – megfogant. Az élveszületésig fennálló függő jogi helyzetre figyelemmel a méhmagzat a hagyaték dologi várományosa, azaz ha élve születik – mint törvényes örökös – a hagyatékot megszerzi. Ellenkező esetben azonban nincs öröklési joga. Miután a méhmagzat jogszerzése – feltéve, hogy élve születik – a fogamzás idejére visszahat, a méhmagzatot ettől az időponttól kezdődően örökössé lehet nevezni. Az élveszületés esetére szóló feltételes jogképesség miatt a méhmagzat után értelemszerűen örökölni nem lehet, mert a méhmagzat nem szerezhette olyan vagyont (hagyatékot), amely róla átszállhatna.

Az utóbbi években előtérbe került a méhmagzati jogalanyiség elismerésének kérdése, vagyis, hogy a jogi szabályozás kerüljön-e összhangba azokkal a biológiai és erkölcsi tényezőkkel, amelyek az embert fogantatásától kezdve embernek ismerik el.

4) Lásd! A Btk. Indokolását

5) Lásd a Ptk. 9. §-át és a hozzá fűzött Indokolást!

Az Alkotmánybíróság a 64/1991. (XII. 17.) AB határozatában kifejtette, hogy a magzati jogalanyiség kérdése az Alkotmány értelmezésével nem dönthető el. Rámutatott azonban arra, hogy a természettudományok fejlődése következtében a megszületés többé nem magától értetődő természetes és minőségi választóvonal a magzati és „emberi” lét között. Biológiai (főleg genetikai) szempontból az egyedi emberi élet nem a születés és halál, hanem a fogantatás és halál közötti egységes folyamat. Ezen belül sokfajta minőségi szakasz különböztethető meg, amelyek között az emberi élet elején sem szükségképpen a születés a legfontosabb választóvonal. A magzat társadalmi helyzete is megváltozott. Már nemcsak jövődó társadalmi (vagyoni) pozíciója révén, hanem a maga önálló fizikai valóságában, s egyre inkább egyéni tulajdonságai alapján részt kap a társadalomban. A méhen belüli magzatról az orvosi technika fejlődése és más technikai eszközök alkalmazása révén sokat lehet tudni, például nemét, fizikai tulajdonságait; gyógyítható, manipulálható; a magzat az anya és családja részére is láthatóvá válik, fejlődését nyomon kísérhetik. A magzat individualitása felerősödik. A természet- és szellemtudományok, valamint a közvélemény ember-fogalmainak változása, a magzathoz való viszonyoknak ez az átalakulása abba az irányba hat, hogy a mindennapi „természetes” ember-fogalom a magzattal kapcsolatos természettudományos és etikai álláspontokat, továbbá mérlegelnie a magzatról való gondoskodás megváltozásának ellentétes társadalmi irányzatait, s eldöntenie, hogy ezek változását indokolt-e jogilag is követni. Az Alkotmánybíróság álláspontja szerint az Alkotmány 54. § (1) bekezdése nem zárja ki, hogy a törvényalkotó a magzattal is emberi jogokkal ruházza fel.⁵

Csáth Géza orvosa mindent elmond a magzati élet védelme érdekében, az asszony pedig a nő rendelkezési jogát emeli ki. A novella megírása óta eltelt hosszú évek folyamán a vitatkozó felek érvei mit sem változtak. Mindenki a maga álláspontjának megfelelő érveket hangsúlyozza:

„Az asszony: Még tanácsot se adhat, doktor úr, hogy mit csináljak?

Az orvos: Még tanácsot se adhatok

Szünet.

Az asszony: Hát akkor én nem is tudom...

Az orvos: Mit nem tud?

Az asszony: Hogy mi lesz velünk.

Az orvos: Nézze, kedves asszonyom, szedjék össze magukat, és nyugodjanak bele. Gondolja csak el, hogy a gyerek valami kiváló ember lesz, aki szorgalommal és kitartással magas állásba fog jutni, és magukat öreg napjaikra segíteni fogja. Hátha éppen ez a gyerek a legszebb, a legnemesebb gyümölcs, amely férjével való házasságából valaha terem. És éppen ezt a legdrágább gyümölcsöt dobnák el?

Az asszony: Miért lenne éppen ez a legjobb?

Az orvos: És miért ne lenne a legjobb? Én se tudom, maga se tudja. Senki se tudja.

Az asszony: Megbocsásson, doktor úr, de én azt mondom, ha mi az urammal ennek az egynek a kedvéért lemondunk a vagyonszerzésről, azzal megrövidítjük a többi kettőt, a többi

hármát. Ez se igazság! Pedig akkor le kell mondani: megcsináltuk a számadást az urammal: ha most gyerek lesz, sose fogunk házat szerezni. (...)

Az orvos: Nem tudom megérteni, miért ragaszkodnak annyira a vagyonszerzéshez, a házvásárláshoz. Lássa, én orvos vagyok. (...) Félre nem tettem semmit. (...) Az orvosnak nincs nyugdíja. Mégse öltem meg a feleségem magzatait (...), mert nem is gondoltam rá, hogy a gyerek meg fog akadályozni a vagyonszerzésben.

Az asszony: Higgye el pedig, doktor úr, hogy a gyerek akadályozta meg. (...)

Az orvos: Maga nagyon okos asszony, de hiába az okossága, mert az anyának első kötelessége, hogy hordozza a magzatát, és vele törődjön. Ennél nagyobb kötelessége nincs.

Az asszony: Kötelességem, hogy a nyomoromat a gyermekemnek adjam át?

Az orvos: Nem a nyomorúságot, hanem az életet.

Az asszony: Élet az: betegnek lenni, hideg szobában lakni, hajába krumplit vacsorázní?

(...)

Az orvos: Szépen menjen haza, kedvesem, és kezdje készíteni az új jövevénynek a ruhácskákat, a dunnákat. Ha egészség van, akkor minden jól van. Maga egészséges asszony, és nem szabad kétségbeesni.

Szünet.

Az asszony: Köszönöm a fáradságát, doktor úr, isten megáldja.

Az orvos: Isten vele, nem segíthetek. Az a magzat már él, és megölni nem szabad. De ha megszületett, akkor tanácsot fogok adni, hogy új élet keletkezését hogyan akadályozza meg. Ha az élet megvan, akkor nem szabad többet hozzányúlni. Nem szabad. Gondolja meg, hogy ezt egy szegény ember mondja. Hát majd aztán jöjjön el. És mutassa meg a kicsit. Isten vele.

Az asszony: Már nem tudom, hogy eljövök-e.⁶

S végül, egy utolsó mondat az asszony szájából, a novella közepéből. Félő, hogy az életben a hasonló helyzetben lévő nők, majd ezt a „jogon kívüli”, következményeit tekintve viszont a büntetőjog területére tartozó megoldást választják:

„*Az asszony:* (...) én tudom, hogy vannak asszonyok, akik értenek az ilyesmihez, és elvégzik a dolgot.”⁷

Kiss Anna

„A helyreállító igazságszolgáltatás helyzete Európában. Merre tartunk?”

KONFERENCIA AZ „EURÓPAI FÓRUM AZ ÁLDOZAT-ELKÖVETŐ MEDIÁCIÓÉRT ÉS RESZTORATÍV IGAZSÁGSZOLGÁLTATÁSÉRT” RENDEZÉSÉBEN, A CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG KIEMELTEN KÖZHASZNÚ EGYESÜLET TÁRSSZERVEZÉSÉBEN, A MAGYARORSZÁGI KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLATOK ALAPÍTVÁNY, ÉS AZ ORSZÁGOS KRIMINOLÓGIAI INTÉZET TÁMOGATÁSÁVAL

Budapest, 2004. október 14-16.

■ Mi a helyreállító igazságszolgáltatás?

A helyreállító igazságszolgáltatás szerint a bűncselekmény olyan interperszonális konfliktus, amely zavart, károkat és sérelmeket okoz az emberi kapcsolatokban, és ez a konfliktus a bevont érintettek „tulajdona”. A bűncselekmény így tehát nem más, mint az emberek és emberi kapcsolatok megsértése.

■ A konferencia témájáról

A helyreállító igazságszolgáltatás számos európai országban a politika és büntető igazságszolgáltatás divatos kérdésévé vált. Vajon miért kap most ilyen nagy figyelmet ez a téma? Örülünk neki, vagy fenntartással kell kezelnünk? Vannak

6) Csáth: i.m.: 339-341. o.

7) uo: 339. o.

olyan speciális társadalmi tényezők, amelyek most kedveznek a helyreállító igazságszolgáltatásnak? A konferencia ezekre a kérdésekre keresi a választ bemutatva az európai helyzetet – különös figyelmet fordítva azokra a pozitív és negatív hatásokra, tényezőkre, amelyek befolyásolják a helyreállító igazságszolgáltatási módszerek elterjedését.

Több országban, főleg Kelet-Európában, még mindig kemény harc folyik a helyreállító igazságszolgáltatás megfelelő jogrendszerbeli, jogalkalmazási helyének megtalálására, a közvélemény és a szakemberek tájékoztatására és a büntető igazságszolgáltatási rendszer befolyásolására.

Annak érdekében, hogy mind több szakemberhez, az igazságszolgáltatási rendszerben dolgozó gyakorlati és elméleti szakértőhöz jusson el a helyreállító igazságszolgáltatás eszméje, az Európai Fórum az Áldozat-Elkövető Mediációért és Resztoratív Igazságszolgáltatásért konferenciát szervez Budapesten a Család Gyermek Ifjúság Egyesület, az Országos Kriminológia Inté-